

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Павленко Ганна, студентка 4 курсу факультету Еліт

Процеси трудової міграції є своєрідним індикатором соціального, економічного, політичного стану країни і мають значний вплив на демографічну ситуацію, кількісно-якісні характеристики трудового потенціалу.

Ми не ставимо за мету дати розгорнуту і всебічну характеристику причин, тенденцій та наслідків трудової міграції. Більш цікавими і актуальними нам здаються гендерні аспекти міграційних процесів та вплив трудової міграції жінок на демографічну ситуацію на Сумщині. В основу роботи покладені результати соціологічних досліджень аспектів трудової міграції у Сумській області, в яких автор брав безпосередньо участь.

Ці результати підтвердили гіпотезу про значну поширеність трудової міграції серед населення області і показали, що це явище зачіпає практично кожную другу родину – більше 54% опитаних зазначають, що або вони самі, або ж їх родичі виїжджають на заробітки за межі Сумщини. При цьому 42% тих, хто виїжджає, роблять це постійно і виїжджають на тривалий час. До того ж серед тих, хто виїжджає на заробітки за межі області переважає найбільш активне населення віком від 25 до 40 років (55,7%).

Два основні і визначальні напрямки відтоку робочої сили з Сумської області - це великі міста України (в основному Київ та Харків), куди виїжджають біля 30% опитаних, і Росія, яка приймає біля 45% всіх, хто виїжджає. В області вже зараз щороку зростає кількість працюючих пенсіонерів (сьогодні вони становлять біля 16% від всіх працюючих в області).

Результати дослідження дозволяють зробити досить цікаві висновки про гендерні особливості причин трудової міграції. 66,14% тих, хто виїжджає, складають чоловіки і 33,86% - жінки. Звичайно, ці цифри не можуть вважатись абсолютними, проте певну тенденцію вони відображають, особливо в порівнянні з поширеністю міграції серед чоловічого та жіночого населення у інших країнах СНД. Так, серед тих, хто виїжджає з області на роботу у великі міста України, де є розвинута промисловість, будівництво, переважають чоловіки, хоча й не суттєво. В Росію ж чоловіків їде набагато більше, ніж жінок. А

от серед мігрантів у країні далекого зарубіжжя значно переважають жінки. Так, у країнах Східної Європи їх працює втричі більше.

Аналіз результатів опитування показує залежність строків роботи за межами області від статі тих, хто виїжджає. Жінки переважають серед тієї частини мігрантів, що виїжджають на заробітки на більш тривалий час. А чоловіків на 10% більше серед тих, хто виїжджає за межі області на сезон чи на 2-3 місяці. Можна зробити висновок, що жінки все-таки більш обережно і виважено приймають рішення про виїзд. І якщо їдуть, то на більш тривалий час. А серед чоловіків більш поширеними є сезонні виїзди. Одним з пояснень може бути й те, що жінки традиційно прагнуть більшого комфорту, кращих умов праці, на що не можна розраховувати під час сезонних поїздок.

Отримані результати показують, що основною причиною виїзду на заробітки за межі області є не відсутність роботи (на це скаржаться лише 22,78% опитаних), а пошук можливостей заробити більше.

При цьому ми можемо говорити і про дещо різні причини, які штовхають на заробітки за межами області чоловіків та жінок. Навіть якщо врахувати той факт, що жінки частіше за чоловіків потерпають від безробіття, лише 15,89% опитаних жінок зазначили в якості причини виїзду відсутність роботи. Проте чоловіча половина переважає серед тих, кого на заробітки за межі області штовхає не відсутність роботи у рідному місті чи селі, а пошук більшого заробітку.

Одним з чинників, що визначає трудову міграцію чи відмову від неї, є впевненість що професія, яку мають мігранти, дасть на виїзді достатній заробіток. Серед чоловічої частини трудових мігрантів переважають представники робітничих професій (29,67%) та будівельники (25,36%). А от серед жіночої частини значно більше службовців, вчителів, лікарів (22,34% проти 7,18% чоловіків), сільськогосподарських працівників. Якщо ж проаналізувати отримані результати з точки зору того, ким працюють мігранти за межами області, то побачимо дещо іншу картину.

Основна частина тих, хто виїжджає на заробітки, працюють на будівництві (33,54%) та у сфері обслуговування (17,09%). Отже, професійні чи освітні характеристики мігрантів не завжди є затребуваними на їх новому місті роботи, оскільки працюють вони найчастіше на робочих місцях, які не вимагають високого рівня освіти.

До того ж можна допустити, що їх більші, ніж на батьківщині, заробітки дуже часто досягаються не добре оплачуваною роботою, а її більшою тривалістю та інтенсивністю.

Результати дослідження показують, що у своїй готовності залишитись на постійне проживання за межами області позиції чоловіків та жінок суттєво розходяться. Так, позицію „краще жити тут, а заробляти там” частіше зазначають чоловіки. Не хотіли б виїхати за місцем заробітку, бо люблять свій край також більший відсоток чоловіків. Жінки переважають і серед тих заробітчачан, які готові жити будь-де, де кращі умови праці, а також серед тих, хто хотів би залишитись на постійне проживання в іншій країні.

І все ж найбільш показовим є те, що жінки суттєво переважають в групі тих опитаних, хто ні за яких умов не відмовився б від виїздів, оскільки таке життя їм подобається. Така ситуація приводить до певних викривлень у суспільстві, коли у дорослих і дітей формується система цінностей, де гроші стоять вище сім'ї та родинного тепла.

Отже, хоча трудова міграція і допомагає вирішити певні економічні проблеми – українці, працюючи за межами області, зменшують навантаження на регіональний ринок праці і сприяють надходженню коштів. Проте, область втрачає сьогодні значну частину надходжень до бюджету (адже мігранти не платять податки), витрачає кошти на підготовку фахівців, які працюють за її межами, сили і кошти на виховання дітей, що практично залишилися без батьківського піклування, витрати на лікування та майбутнє пенсійне забезпечення нинішніх мігрантів.

Наук. кер. - Світайло Ніна Дмитрівна,
доцент кафедри соціології